

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Czubik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

SSN Janusz Niczyporuk

w sprawie ze skargi J. W.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. I ACa [...], z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...], po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 czerwca 2022 r.,

- 1. stwierdza przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. akt I ACa [...];**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz J. W. kwotę 3 000 zł (trzy tysiące złotych);**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz J. W. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania;**
- 4. oddala skargę w pozostałej części.**

UZASADNIENIE

J. W. (dalej: Skarżąca), reprezentowana przez pełnomocnika, pismem z 25 października 2021 r. wniosła skargę na przewlekłość postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o rozwód, sygn. akt I ACa [...], wraz z wnioskiem Skarżącej o zwolnienie jej od kosztów sądowych, wnosząc o:

1. stwierdzenie, na podstawie art. 2 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm.; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość), że w postępowaniu apelacyjnym przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie z powództwa Skarżącej o rozwód, z udziałem pozwanego, sygn. akt I ACa [...], nastąpiła przewlekłość postępowania;

2. wydanie Sądowi rozpoznającemu sprawę zaleceń do podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności zmierzających do możliwie jak najszybszego zakończenia postępowania przed Sądem drugiej instancji, w tym zalecenia Sądowi Apelacyjnemu w [...] wyznaczenia terminu rozprawy;

3. przyznanie Skarżącej na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] sumy pieniężnej w wysokości 5.000,00 zł;

4. zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] kosztów tego postępowania według norm przepisanych.

Ponadto wniesiono o zwolnienie Skarżącej od ponoszenia kosztów sądowych w całości.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że przedmiotowa sprawa o rozwód zawisła w dniu 17 października 2018 r. przed Sądem Apelacyjnym w [...]. Pomimo upływu trzech lat odbyły się tylko dwie rozprawy: 28 października 2019 r. i 29 września 2020 r. Rozprawę wyznaczoną na dzień 18 marca 2020 r. odwołano. Kierowane przez Skarżącą prośby o rozpoznanie sprawy m.in. z 24 czerwca 2019 r. i z 6 maja 2021 r. nie odniosły żadnego skutku. W przedmiotowej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności oceniać brak terminowości i prawidłowości czynności podjętych przez Sąd w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy.

Jak podniesiono dalej w skardze, rozpoznanie przedmiotowej sprawy z nieznanymi powodów jest celowo przedłużane, pomimo dopuszczenia dowodu z odpisu prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B. VI Zamiejscowy Wydział Karny z siedzibą w K. z 16 marca 2018 r., VI K [...], utrzymanego w mocy wyrokiem

Sądu Okręgowego w K. z 11 września 2018 r., IX Ka [...], którym pozwany został prawomocnie uznany winnym tego, że w okresie od wiosny 2012 r. daty bliżej nieustalonej do dnia 6 grudnia 2014 r. oraz od marca 2015 r. do dnia 22 września 2016 r. w D. i X. gm. S. w woj. [...] znęcał się fizycznie i psychicznie nad żoną J. W., a także o wymiarze kary i orzeczonym środku karnym w postaci zakazu kontaktowania się z pokrzywdzoną J. W. za wyjątkiem istotnych spraw dotyczących wspólnego dziecka stron, na okres dwóch lat.

W ocenie Skarżącej, w świetle przytoczonych okoliczności skarga jest zasadna. Żądanie przyznania kwoty 5.000,00 zł jest także zarówno co do zasady, jak i wysokości, w pełni uzasadnione.

Postanowieniem z 26 stycznia 2022 r., I Sk [...], Sąd Apelacyjny w [...] umorzył postępowanie wywołane wnioskiem Skarżącej o zwolnienie od kosztów sądowych, albowiem Skarżąca została zwolniona od kosztów sądowych w sprawie I ACa [...], objętej skargą.

Pismem z 10 lutego 2022 r. Skarb Państwa – Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] złożył odpowiedź na skargę, wnosząc o oddalenie skargi, a w przypadku jej uznania – o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania.

W obszernym uzasadnieniu odpowiedzi na skargę przedstawiono dotychczasowy przebieg postępowania apelacyjnego oraz wskazano argumenty przemawiające – w ocenie Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...] – za niezasadnością skargi. Powołano się m.in. na konieczność odwołania rozprawy apelacyjnej wyznaczonej na dzień 18 marca 2020 r. z uwagi na powstanie stanu pandemii wywołanej wirusem COVID-19, przejście w stan spoczynku pierwotnie wylosowanego w sprawie sędziego sprawozdawcy, konieczność wielomiesięcznego oczekiwania na opinię Opiniodawczego Zespołu Sądowych Specjalistów przy Sądzie Okręgowym w [...]. Wskazano, że poziom zaległości w I Wydziale Cywilnym zwiększa się z każdym rokiem – aktualnie przekracza 2400 spraw. Referaty sędziów liczą od 160 do ponad 200 spraw.

Pismem z 30 maja 2022 r. Skarżąca odniosła się do odpowiedzi na skargę, oświadczając, że podtrzymuje skargę w całości.

W dniu 31 maja 2022 r. Sąd Apelacyjny w [...] wydał prawomocny wyrok, kończąc postępowanie w sprawie I ACa [...].

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania (art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość).

O przewlekłości postępowania można mówić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15). Na znaczenie sprawnego rozstrzygania sporów sądowych, jako jednego z elementów zagwarantowanego konstytucyjnie prawa do sądu zwraca się uwagę w literaturze (*S. Pikulski, J. Szczechowicz, Ludzki wymiar prawa a przewlekłość*

postępowania sądowego (w:) Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Jasudowicza, Toruń 2004, s. 353 i n.).

Ustawa o skardze na przewlekłość nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06 oraz z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06). Podobnie przyjmował Naczelny Sąd Administracyjny (postanowienia NSA: z 7 lipca 2006 r., I OPP 64/06; z 24 kwietnia 2008 r., I OPP 16/08 oraz z 4 czerwca 2008 r., I OPP 20/08).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że naruszono w niej prawo do sądu w aspekcie rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Bezspornym faktem jest, że akta sprawy wraz z apelacjami powódki i pozwanego wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w [...] 17 października 2018 r. (k. 383 akt sądowych). Pierwotny termin rozprawy apelacyjnej (która nie odbyła się z uwagi na nadejście pandemii COVID-19) wyznaczono na 18 marca 2020 r. (k. 442). Prawomocny wyrok kończący postępowanie w sprawie zapadł 31 maja 2022 r. (k. 611 akt sądowych). Oznacza to, że postępowanie apelacyjne trwało ponad trzy i pół roku.

Powyższe ustalenia przesądzają o zasadności skargi i skutkują przyjęciem, że w zaskarżonym postępowaniu zaszła przewlekłość procedowania. Niezależnie od licznych argumentów powołanych w odpowiedzi na skargę (takich jak m.in. konieczność odwołania wyznaczonej pierwotnie rozprawy apelacyjnej z uwagi na powstanie stanu pandemii, przejście w stan spoczynku sędziego sprawozdawcy, konieczność wielomiesięcznego oczekiwania na opinię OZSS, czy duże obciążenia sędziów pracą orzeczniczą), z których niektóre mają charakter obiektywny i zasługują na częściowe uwzględnienie, prowadzenie postępowania apelacyjnego przez ponad trzy i pół roku narusza standard rozpoznania sprawy sądowej bez nieuzasadnionej zwłoki.

Należy jeszcze odnotować, że sprawa dotyczyła praw i obowiązków stron, ale także sytuacji prawnej i faktycznej małoletniego (kwestie władzy rodzicielskiej, opieki nad małoletnim i kontaktów z nim, alimentów). Już choćby z tego powodu tak długotrwałe procedowanie w sprawie należy ocenić zdecydowanie krytycznie, przy uwzględnieniu wielu okoliczności obiektywnych, na które Sąd Apelacyjny w [...] nie miał wpływu.

Uwzględniając skargę, wobec sformułowania przez Skarżącą stosownego żądania, Sąd Najwyższy miał obowiązek przyznać od Skarbu Państwa sumę pieniężną, o której mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość. Suma ta nie stanowi odszkodowania za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.; dalej jako: „k.c.”). Nie jest również zadośćuczynieniem pieniężnym za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Suma ta pełni z jednej strony funkcję sankcji za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości przez Państwo, z drugiej zaś funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Wskazany przepis określa granice rzeczoney rekompensaty (2.000,00 - 20.000,00 zł), a także stanowi, że wysokość sumy pieniężnej, we wskazanych granicach, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania.

Skarżąca wniosła o zasądzenie sumy pieniężnej w wysokości 5.000,00 zł. Rozstrzygając w tym zakresie Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, że całość postępowania sądowego w sprawie trwała niespełna 6 lat (pозew o rozwód wpłynął do Sądu Okręgowego w K. 18 lipca 2016 r., k. 2 akt sądowych). Podkreślić jednak należy, że uzyskanie od Skarbu Państwa konkretnej sumy pieniężnej ma charakter subsydiarny wobec zasadniczego celu skargi na przewlekłość – swoistego „ponaglenia” konkretnego sądu do wzmożenia wysiłków na rzecz sprawnego rozpoznania sprawy. W niniejszej sprawie efekt ten został osiągnięty, bowiem po złożeniu skargi na przewlekłość, Sąd Apelacyjny w [...] wydał orzeczenie kończące spór. Dlatego Sąd Najwyższy uznał, że kwota 3.000,00 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

a.s.